

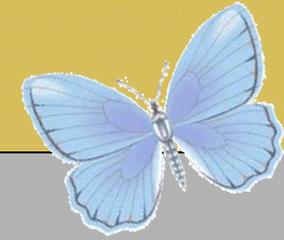
האגף לשיפור פני העיר

טבע עירוני במרחב הציבורי

תל-אביב-יפו

8/4/2011

רקע

- נושא הטבע העירוני מקבל התייחסות הולכת וגדלה בערים רבות בעולם וגם בתל-אביב-יפו.
- ההכרה בחשיבות שימור הטבע משקפת תפיסה הרואה בסביבה העירונית ככוללת בתוכה לא רק אנשים, מבנים וכבישים, אלא גם צמחייה מקומית ובעלי חיים.
- בתל אביב יפו מאות דונמים של שטחי בור שאינם מרוססים, בהם גדלים צמחי בר: בין רחוב דרזנר לכביש 5, חורשות בשטח פארק הירקון, לאורך הים ממערב לכביש 2040, חורשת ההסתדרות, מדרון יפו ועוד.
- רוב השטחים הירוקים באחזקת אגף שפ"ע אינם מרוססים.

צמחי בר בת"א-יפו

חורשת דרזנר

חורשת דרזנר

צמחי בר בשטחים לא מרוססים בת"א-יפו

הגוש הגדול

הגוש הגדול

צמחי בר בשטחים לא מרוססים בת"א-יפו

צמחי בר בגן העצמות

רקע - המשך

- בשנת 2010 הוחלט באגף לשיפור פני העיר, בהמשך לפניית פורום תושבים למען טבע עירוני, על ביצוע פיילוט לעידוד צמחי בר בחורשות, בתהליך שיתוף ציבור.
- באגף שפ"ע התקיימו מספר פגישות בהשתתפות: עו"ד גלית סמואל, פורום תושבים למען טבע עירוני, פרופ' סטרנברג מאוניברסיטת ת"א ואקולוג הכפר הירוק מר רוני שושן.
- במסגרת הפיילוט נבחרו 23 חורשות שבהן לא בוצע ריסוס קוטל חד שנתיים.
- מר עמיר בלבן, מהחברה להגנת הטבע, שימש כיועץ מקצועי חיצוני לאגף שפ"ע, בחן את ממצאי הפיילוט והכין מסמך המלצות לטיפול בשטחי בר עירוניים. ("המלצות לפעולות ממשק מקיים במהלך לבלוב ופריחה בחורשות עירוניות בתל אביב יפו")

חורשות הנכללות בפיילוט גידול צמחי בר

שכונה	מיקום השטח
כפר שלם רבתי	רח' משה דיין מול מס' 63-65 דרומית מזרחית לשטח הגינה הקהילתית
הצפון הישן	חורשה בין הרחובות בבילטימור 10, ליפסקי 12 ושרת 33
רמת אביב א'	חורשה ברח' האמוראים 14
נווה אביבים	חורשה ברח' הסבוראים 21
רמת אביב ג' עמק הנרקיסים	חורשת העצים המועתקים צפונית לרח' דרזנר (הכניסה בין דרזנר 56 ל-73) בשטח "עמק הנרקיסים"

שכונה	מיקום השטח
רמת אביב ג	חורשת בוואר (גינה קהילתית-בתוכה)
רמת אביב	חורשת טאנור-לבנון 75
רמת אביב	חורשת כפר יונה 15
רמת אביב	חיים לבנון 23-גרוניםמ26-מול ביי"ס אילנות טורשטיינר- פטאי
רמת אביב	חורשת שדרות אבנר(ברודצקי-לבנון)
רמת אביב	גרוניםמ 9 -ליד ביי"ס אילנות
רמת אביב	חורשת רידינג
רמת אביב	לבנון 45
רמת אביב	לבנון 7-ברכה לימודית
רמת אביב	טאנור מאחור 40ליד מגרש חניה
הדר-יוסף	חורשת ילין
תל ברוך הישנה	חיים שורר
צהלה	חורשת אבנר /זעירא
מעוז אביב	חורשת קדש ברנע/רפידים 6-8
יפו	חורשת ההסתדרות(לבון ועופר כהן)
יפו	חורשת ההסתדרות/ נילי- אלונים
יפו	בית הבילויים/ האירוס

חורשות לא מרוססות

חורשה ברחוב רידינג ברמת אביב

בחורשות אלו נעשה שימוש בשיטה ידודתית לסביבה – ועל כן הן עונות להגדרה של גינון בר קיימא

תקציר סיכום הפיילוט – מתוך המסמך של עמיר בלבן

- **“...נראה שבאזורים בהם לא מרוסס זמן רב מגוון מינים גדל...בנוסף נמצאו מספר מינים אטרקטיביים בעלי מופעי פריחה מרשימים...היוצרים מרבדי פריחה יפים ומרשימים...”**
- **ניכרת הפצה של פרחי בר רבים לחצרות פרטיות ולשטחים פתוחים צמודים לחורשות...**
- **מגוון גבוה יחסית של ציפורים בולט בנוכחותו בחורשות...כמו כן נצפתה פעילות פרפרי יום...**
- **בחורשות נצפתה פעילות שוקקת של בני אדם...”**

המלצות לפעולות ממשק מקיים בחורשות

- אין לבצע פעולות קציר בחורשות במהלך הלבוב.
- יש לבצע סקירה יותר מפורטת של המינים לאורך זמן.
- מומלץ על פי הצורך, לבצע קציר מבוקר של רצועות חיץ או כתמים קצורים לאורך וסביב תשתיות ציבוריות ופרטיות (שולי שבילים ראשיים, ספסלים, גני ילדים, מתקני חשמל וכד')
- מומלץ שרצועת הקציר תנוע בין מטר לשניים בהתאם לתשתית ואופייה.

מתוך המסמך של עמיר בלבן

יתרונות גידול עשביה בפרויקט טבע עירוני

- הגנה על מגוון מיני צמחי בר
- שמירה על מיני צמחי בר בהכחדה
- טיפול צמחי הבר מעודד פרפרים וציפורים מקומיות
- מודעות ציבורית חיובית- רצון הציבור לשמירה על אתרי טבע עירוני
- חו"ד דעת חיובית של תושבים מהפרויקט
- פעילות תושבים בשטח
- פרויקט טיפוח צמחי הבר משתלב בפארקים חדשים המשלבים מערכות טבעיות (פארק החורשות)
- התאמת תל-אביב יפו לסטנדרטים בינלאומיים
- תרומה לשמירה על בריאות הציבור

חסרונות גידול עשביה בפרויקט טבע עירוני בהיבט אחזקת שטחי גינון ציבוריים

- סכנה בטיחותית לפריצת שריפות (כשבועיים לפני ל"ג בעומר יש לבצע כיסוח).
- סגירת המרחב הפתוח ע"י צמחייה סבוכה וגבוהה (מגיעה לגובה 1.5-2 מטר)
- תלונות תושבים על סבך שיחים וחששות מהמצאות נחשים וחולדות
- עבודת אחזקה מורכבת ויקרה יותר

חורשת טבע עירוני ברמת אביב

חורשת אבנר בצהלה

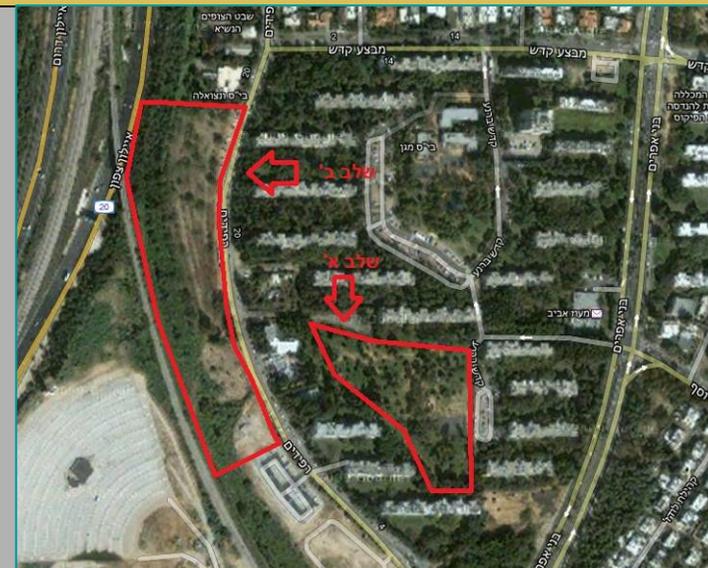
במסגרת פעילות מ"ו בשבט תשע"ב, נימנו עצי א"י, שיזרענו את השטח בפרחי בר, נשתלו שיחים רב שנתיים וגיאופיטים. הכנת השטח, מערכת ההשקיה, אספקת שיחים והעצים ונטיעתם בוצעו ע"י אגף שפ"ע, תושבי השכונה ובית הספר שיזרעו את השטח, שתלו את השיחים והגיאופיטים.

זריעת השטח במגוון פרחי בר

טבע עירוני במעוז אביב – "פרויקט השדה שלנו" בחורשה הצמודה לגינה הקהילתית ברחוב רפידים מאחורי 6-8

אגף שפ"ע ואגף רבעים ושכונות שותפים ליוזמה של מובילי קיימות מטעם הרשות לאיכות הסביבה לשיקום שטחי בר בשכונה.

פעילות אגף שפ"ע תבוצע בשלבים:

- 1- אספקת פקעות לנטיעה ע"י התושבים (נעשה שימוש בפקעות מתל-אביב בלבד לשימור הצמחייה המקומית).
- 2- התאמת מערכת ההשקיה לנטיעת 60 שיחי בר שיסופקו מהמשתלה העירונית
- 3- הצבת סלעים
- 4- ריהוט ושילוט גן

שתילת פקעות בר בחורשה במעוז אביב

**ראש העיר ושרת החקלאות מבקרים בחורשה במעון
אביב, במסגרת סיור בגינות קהילתיות בתל-אביב**

גינון קהילתי בתל-אביב יפו

בשנת 2011 היו ברחבי תל-אביב יפו 18 גינות קהילתיות פעילות. את הפעילות מרכזת היחידה לאיכות הסביבה בעת"א. מח' גנים ונוף נותנת ליווי מקצועי ומסייעת באספקת שתילים וזרעים.

תמיכה בפעילות חינוכית וקהילתית – גינון אקולוגי בחצרות גני ילדים

אגף שיפור פני העיר שותף למינהל החינוך בפרויקט
"גני ילדים אקולוגיים"
מטרת הפרויקט – הקמת פינה של גינון אקולוגי כגון
ערוגת צמחי תבלין, בכל גן ילדים והכשרת הגנות
להנחיל לילדים ערכי טבע.

הוכשרו 50 גנים אקולוגיים

תכנון פרויקטים בחשיבה אקולוגית ושימוש בעקרונות גינון בר-קיימא: שדרות ההשכלה

תכנון פרויקטים בחשיבה אקולוגית ושימוש בעקרונות גינון בר-קיימא: פארק רידינג

מצפון לגשר רידינג בשטח של כ- 60 דונם פארק חופי נוצרה הזדמנות חשובה לשימור צמחי הבר האופייניים והשבת כ- 30 סוגים ומינים של צמחית חוף הים. בפרויקט נעשה שימוש בקרקע מקומית - בתחילת הפרויקט נאספה שכבה עליונה המכילה את זרעי פרחי הבר ובגמר הפרויקט פוזרה באתר.

תכנון פרויקטים בחשיבה אקולוגית ושימוש בעקרונות גינון בר-קיימא: פארק רידינג

תכנון פרויקטים בחשיבה אקולוגית ושימוש בעקרונות גינון בר-קיימא: שלולית החורף

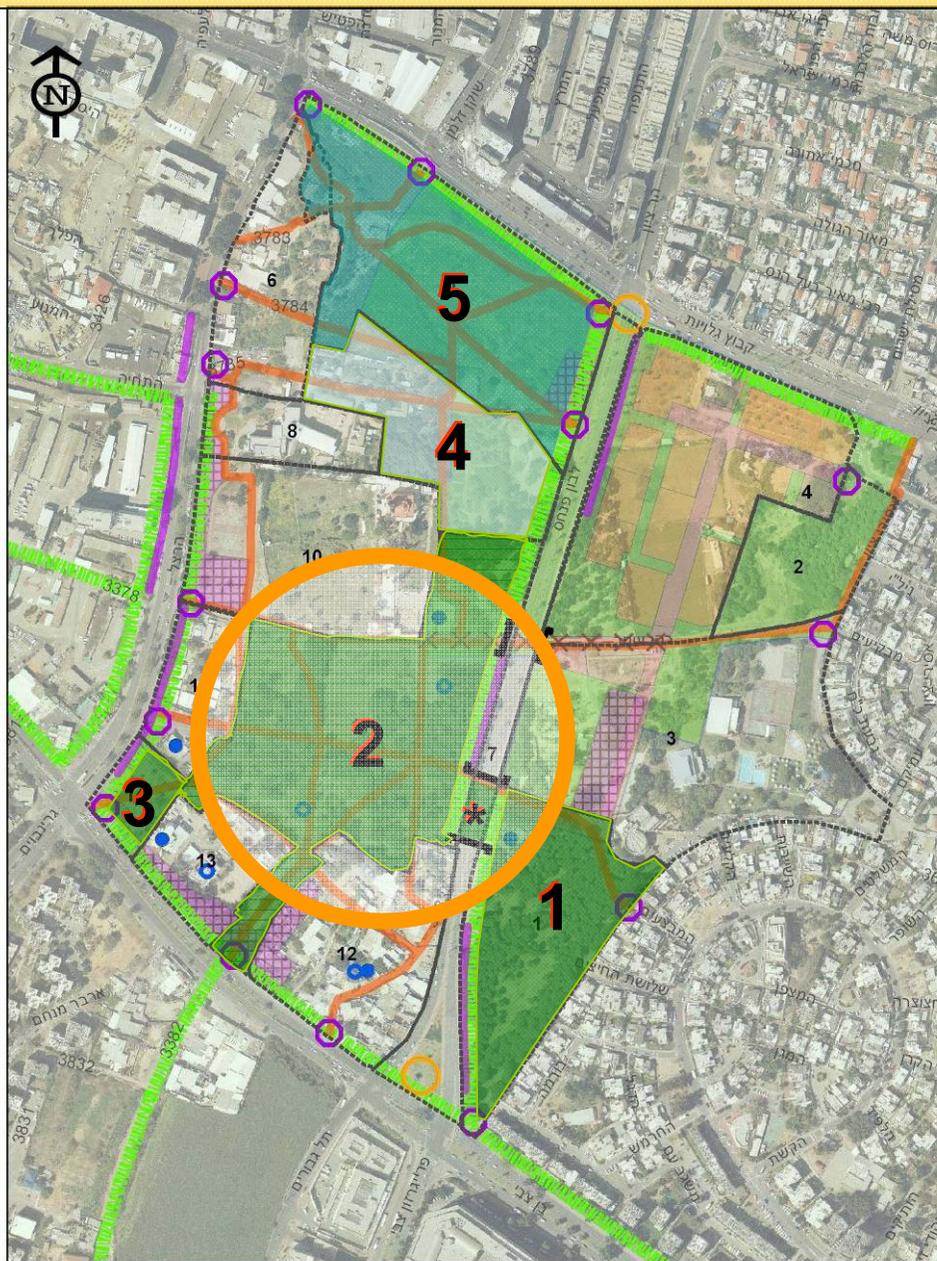
שלולית חורף היא מערכת אקולוגית עונתית וייחודית הנוצרת מהיקוות מי גשמים. בשלולית החורף נוצר בית גידול לח לדו-חיים. בעקבות העיור המואץ נעלמו מהנוף שלוליות החורף. מחלקת הפרויקטים יזמה שימור שלולית החורף במתחם המכללות.

תכנון פרויקטים בחשיבה אקולוגית ושימוש בעקרונות גינון בר-קיימא: פארק החורשות

מתחם לב הפארק (ארץ הפרדסים)

חזון הפארק – אופי המתחם

לב הפארק ישמש כפארק ייחודי המרכז פעילויות נופש, פנאי, תרבות וחינוך בהיבטים של מורשת הנוף המקומי, איכות הסביבה וקיימות, טבע עירוני וכד'; שפת העיצוב בפארק תוכתב ממראה המרחב החקלאי של פרדסי יפו ותל אביב בראשיתה, על מרכיביו הפיסיים השונים.

תכנון פרויקטים בחשיבה אקולוגית ושימוש בעקרונות גינון בר-קיימא: פארק החורשות

מרכיבי הפרוגרמה

- מוקדים ציבוריים (תרבות) ובית קפה במבנה בית פרדסים היסטורי לשימור ומבנים נוספים משוחזרים או בנויים ברוח בתי הפרדסים ההיסטוריים.

- גנים נושאים: גנים ייחודיים על בסיס מרכיבי הנוף המקומי – הפרדס, הבוסתן, גן השקמים, יער השרון – חורשות אלונים

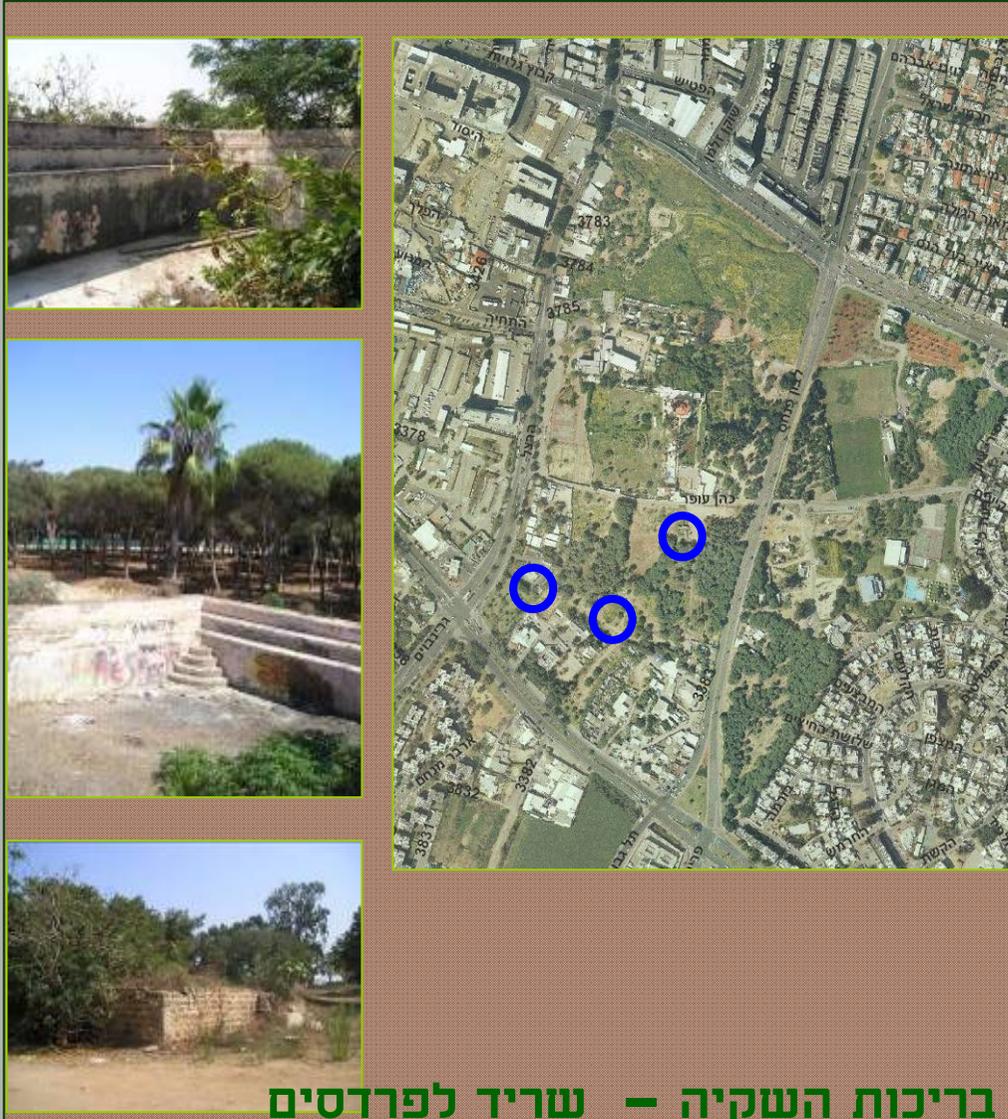
- חללי תצוגה בחוף

- מרכז מידע וחינוך למורשת פרדסי יפו

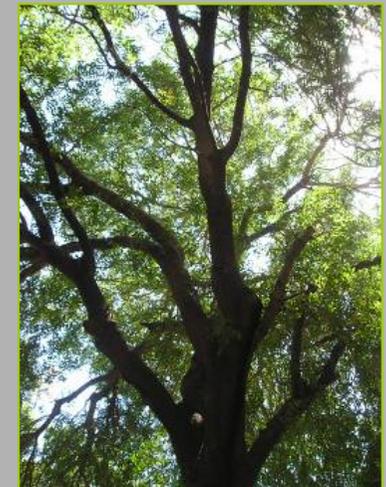
- תיאטרון פתוח/ במת ארועים / קולנוע חוף

- גן חקלאי חינוכי

- שילוט דידקטי

עצים עתיקים – שריד לנוף ההיסטורי בפארק החורשות

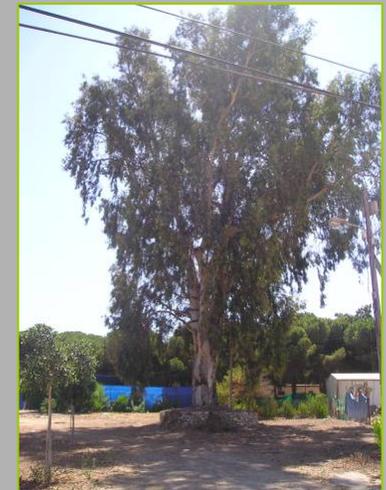

שקמה

אלון התבור

אלה אמלונטית

תות

אקליפטוס

תכנון פרויקטים בחשיבה אקולוגית ושימוש בעקרונות גינון בר-קיימא: בריכות אקולוגיות

בריכה אקולוגית- רחבת העירייה

בריכה אקולוגית- פארק וולפסון

גן בר קיימא- "גן המשלב טכנולוגיות התורמות לשימור ולשימוש מושכל במשאבי הסביבה (דוגמת אנרגיות חילופיות, מים וקרע)"

רשימת צמחים מושכי ציפורים – הרשימה מפורסמת באתר האינטרנט העירוני

עיריית תל אביב יפו- האגף לשיפור פני העיר

רשימת צמחים מושכי ציפורים ופרפרים- סביבה תומכת חיים

מעודכן ל: 28.5.05

שם הצמח	צורת צימוח	גובה ס"מ	עונת פריחה	צבע פריחה	דרישות לאור	מרווחי שתילה	נשיר/ירוק עד	בעל חיים נמשך	הערות
אורנית לזהבת	מטפס	800-1000	חורף	כתום עז	שמש ישירה	200	ירוק עד	צופית	נכרך, אגרסיבי, לא מומלץ ליד קירות בתים
אלמון הודי	מטפס	10000	קייץ, סתו	אדום שהופך ללבן	שמש ישירה, חצי צל	150	נשיר מותנה	צופית	נכרך, הפרח מפיץ ריח בערב
גפן היין	מטפס		אביב	לא בולט	שמש ישירה	300-400	נשיר	צופית	מעוצה יש זנים שונים חלקם עמידים לקימחון בולבול, עורבני,
הרדנברגיה תלתנית	מטפס	300-400	סוף חורף, אביב	סגול	שמש ישירה, חצי צל	100	ירוק עד	צופית	צמח חזק, נכרך, עמיד לתנאים קשים
טופח ריחני(אפונה ריחנית)	מטפס	180	חורף	שלל צבעים	שמש ישירה	30		צופית, פרפרים	בעל קנוקנות
טופח ריחני(אפונה ריחנית)	מטפס	1000-1200	אביב-קיץ	כתום/צהוב	שמש ישירה, חצי צל	200	נשיר	צופית	מתפשט חזק, צריך מרחב, נצמד
פנדוראיה	מטפס	200-700	קיץ, סתיו	ורוד	שמש ישירה, חצי צל	100	נשיר מותנה	פרפרים וצפיות	נכרך
יערה	מטפס	300-800	אביב, קיץ	לבן הופך לצהוב	שמש ישירה, חצי צל	150	ירוק עד	צופיות ופרפרים	נכרך
לפופית קומוקליט	מטפס	200	אביב, קיץ, סתו	אדום, ורוד, לבן	שמש ישירה, חצי צל	30		צופית	נכרך
סולנוס מטפס	מטפס	500-600	אביב, קיץ	סגול	שמש ישירה, צל	150	נשיר מותנה	צופית	אוכלי פרי נכרך בולבול, שחרור, דור
תונברגיה גדולת פרחים	מטפס	500-600	קיץ, סתו	כחול	שמש ישירה	150	נשיר מותנה	צופית	גיזום חריף בסוף חורף, נכרך
אצבעונית ארגמנית/דיגיטליס	עונתי חורפי	60-120	חורף	שלל צבעים	הצללה חלקית במקומות קרים	30-40		פרפרים, צופיות	
באשן קוצני	עונתי חורפי	60-120	חורף	לבן/ורוד/אדום	שמש ישירה	30-40		צופית	

השורשים

בתל-אביב-יפו

עצים ייחודיים בעיר

בתל אביב יפו גדלים כ-110,000 עצים בשטחים הציבוריים, שמהווים חלק בלתי נפרד מההיסטוריה של העיר.

בינם יש עצים בעלי ערך מוסף ייחודי כמו עצים נדירים בנוף העירוני התל אביבי או בנוף הארץ ישראלי, עצים בעלי יופי ייחודי, פרטים מבוגרים ומרשימים, או בעלי מופע נופי יוצא דופן.

לפני מספר חודשים החל האגף לשיפור פני העיר ביוזמה לאיתור העצים הללו, קטלוגם בצורה מסודרת, תיעודם והבאתם למודעות הציבור בצורת ספר שקיבל את השם:

“השורשים שלי בתל-אביב-יפו”

הרעיון מאחורי היוזמה הוא לחשוף את העצים המיוחדים הללו לכלל הציבור, ולהגביר את המודעות לשימור העצים הללו ובכלל, ולצרף עוד אנשים למעגל המתרחב של אוהבי העצים בעיר.

בסך הכל כולל הספר 29 עצים נבחרים מרחבי העיר.

לספר מצורפת מפת העיר ובה מיספור ומיקום מדויק לכל עץ.

הספר נכתב בשפה העברית והאנגלית ומחולק בחינם.

פיקוס בנגלי

מיקום: גן המייסדים - רחוב גרינברג אורי צבי מול 1

